

ВПЛИВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ключові слова: екологічний стан, господарська діяльність, забруднення навколишнього середовища.

Вступ. Важливу роль у формуванні екоситуації відіграє її економічна складова, особливо територіальні особливості. Внаслідок економічного використання території відбуваються техногенні зміни компонентів природного середовища. Якщо вони перевищують екологічні нормативи, то виникають екологічні проблеми. Під екологічною проблемою ми розуміємо будь-який невивчений або недостатньо вивчений аспект взаємодії суспільства та навколишнього середовища, що потребує дослідження і вирішення.

Постановка проблеми. Охорона навколишнього середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини – невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку. Незадовільний екологічний стан Київської області та загрозливі демографічні тенденції, зростання захворюваності та смертності серед населення вимагають детального вивчення ситуації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблеми взаємозв'язку та взаємодії економічних процесів та екології протягом

останніх років займаються провідні науковці, зокрема: Барановський В.А. [1], Данілов-Данільян В. І. [3], Генсірук С.А. [2], Невелєв О.М., Данилишин Б.М., Іванова Т.В. [6], Мельник Л.Г., Шапочка, М. К. [7], Симоненко В.С. [8] та інші. Однак, незважаючи на велику кількість досліджень у цьому напрямку, окремі питання, що пов'язані з вивченням небезпечних процесів у навколишньому природному середовищі, потребують більш детального вивчення.

Формування цілей статті і постановка завдання. Саме тому, метою даного дослідження є висвітлення особливостей впливу господарської діяльності на екологічний стан Київської області. Завданням роботи є визначення основних забруднювачів даного регіону.

Виклад основного матеріалу. Особливості фізико-географічних умов, наявність розвинутої промисловості та підприємств, які використовують у своїй виробничій діяльності сильнодіючі отруйні та вибухопожежонебезпечні речовини, наявність нафто - та газопромислів, значної кількості транспортних комунікацій, по яких здійснюється перевезення людей і небезпечних вантажів, створюють на території області потенційну екологічну небезпеку. Усе це робить можливим виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть завдати значної шкоди навколишньому середовищу та економіці Київської області, створити загрозу життю і здоров'ю людей. Крім того, техногенна небезпека зумовлена також застарілістю виробничого обладнання, рівень зносу якого наближається до критичного, що приводить до виникнення екологічних проблем, пов'язаних із забрудненням навколишнього середовища відходами виробництва.

Для Київської області характерна територіальна нерівномірність у розміщенні промислового виробництва – на 9 з 25 районів області припадає приблизно 75% всієї потужності промислового виробництва. Основу промислового потенціалу області становлять 335 великих та середніх підприємств. Загальнодержавне значення з них мають такі, як Трипільська ТЕС, Броварський завод порошкової металургії, найбільший в Європі Київський картонно-паперовий комбінат в Обухівському районі.

На території області нараховується 54 хімічно небезпечних об'єктів, де використовується та зберігається 318,5 т хімічно небезпечних речовин (хлору - 84 т, аміаку - 234,5 т) та 38 вибухопожежонебезпечних об'єктів, які використовують у своєму виробництві легкозаймисті та вибухопожежонебезпечні речовини: природний газ, зріджений газ, нафтопродукти, фарби, лаки, деревину, борошняний та зерновий пил.

У великих кількостях потенційно небезпечні речовини на своїх виробництвах використовують такі підприємства Київської області:

- ВОС "Київоблводоканал" (м. Біла Церква) використовує хлор - 52 т, ступінь хімічної безпеки - І;
- ВУ ВКГ "Київоблводоканал" (м. Бровари) використовує хлор - 10 т, ступінь хімічної безпеки - ІІ;

- ВАТ "Київський МПЗ (м. Вишневе) використовує аміак - 80 т, ступінь хімічної безпеки - II.

У складі промисловості області значну частку займають потенційно небезпечні виробництва, які внаслідок можливого раптового порушення технологічних систем ймовірно викличуть локальні техногенно-екологічні кризи. Це підприємства енергетики, паливного комплексу, металургії, хімії, нафтохімії, транспорту, харчової промисловості (всього 92 підприємства), які є основними забруднювачами повітря. В атмосферному повітрі визначається вміст таких забруднюючих речовин, як важкі метали, пил, двоокис сірки, окис вуглецю, двоокис азоту та ін. Основними забруднювачами повітря області у 2013р. були підприємства-виробники електроенергії, газу та води (84% від загального обсягу викидів від стаціонарних джерел забруднення), діяльності транспорту та зв'язку (8%) та підприємства переробної промисловості (4%). Серед транспортних засобів за обсягом викидів лідирують автомобілі, на долю яких у 2013р. припало 94,5% (156,3 тис.т) усіх забруднень, що надійшли від пересувних джерел. Решта, 0,1 тис.т (або 0,1%) – викиди залізничного транспорту, 0,4 тис.т (0,3%) – авіаційного транспорту та 8,5 тис.т (5,1%) – виробничої техніки. Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря під час експлуатації транспортних засобів та виробничої техніки: оксид вуглецю (123,4 тис.т, або 74,6%), діоксид азоту (18,5 тис.т, або 11,2%), неметанові леткі органічні сполуки (18,4 тис.т, або 11,1%). [9].

Основними причинами забруднення поверхневих вод Київської області є: скид неочищених та не досить очищених комунально-побутових і промислових стічних вод безпосередньо у водні об'єкти та через систему міської каналізації; надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин у процесі поверхневого стоку води з забудованих територій та сільгоспугідь; ерозія ґрунтів на водозабірній площі [5].

Також область зазнала суттєвого впливу в результаті Чорнобильської катастрофи. Загальна площа територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення, складає 12,37 тис. кв. м.

Забруднювачами земельних ресурсів є, в основному, накопичувачі твердих побутових відходів (ТПВ) (сміттєзвалища, мулові майданчики), склади пестицидів і агрохімікатів та промислові відходи, що формуються на великих підприємствах.

У Київській області основними показниками забруднення, за якими виявлено перевищення ГДК, є концентрація залишкових кількостей пестицидів та наявність радіонуклідів постчорнобильського походження.

Під звалища та полігони вилучаються із сфери ефективного економічного використання значні земельні площі, нещадно забруднюється довкілля. Існуючі звалища не відповідають екологічним вимогам з багатьох причин, серед яких: порушення правил експлуатації, велика кількість

фільтрату, який утворюється внаслідок проникнення в тіло звалища атмосферних опадів.

Складування ТПВ на полігонах створює цілу низку проблем:

- негативні фактори впливу на довкілля - забруднення підземних вод фільтратом, виділення забруднюючих речовин в атмосферне повітря, самозаймання відходів, забруднення прилеглих територій легкими фракціями (папір, полімерні матеріали тощо), створення сприятливого середовища для розплодження комах, гризунів, бродячих тварин;

- відсутність площ, придатних для влаштування полігонів на оптимальній відстані від міст;

- неможливість дійового контролю за впливом полігонів на довкілля, особливо після їх закриття.

У населених пунктах Київської області щороку накопичується близько 1 млн. 700 тис. тонн твердих побутових відходів, з яких тільки 60-70 % відходів збираються і вивозяться на полігони. Решта ТПВ попадає на несанкціоновані звалища та частково утилізуються на спеціалізованих підприємствах, які не відповідають санітарним вимогам, пожежонебезпечність звалищ тощо) (таблиця 1).

Таблиця 1. Кількість сміттєзвалищ (полігонів) за 2013 рік

№ з/п	Назва адміністративно-територіального регіону	одиниці устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2		3	4
Сміттєзвалища та полігони				
1	Баришівський		2	14,0
2	Білоцерківський		2	21,8
3	Богуславський		1	1,5
4	Бориспільський		1	6,04
5	Бородянський		1	13,5
6	Броварський		2	17,0
7	Васильківський		2	16,6
8	Вишгородський		2	12,1
9	Володарський		1	5,0
10	Згурівський		1	3,7
11	Іванківський		1	3,6
12	Кагарлицький		1	2,9
13	Києво-Святошинський		1	16,8
14	Макарівський		1	7,0
15	Миронівський		1	4,1
16	Обухівський		1	56,3

17	Переяслав Хмельницький	1	5,0
18	Рокитнянський	1	2,0
19	Сквирський	1	10,02
20	Ставищанський	1	2,2
21	Таращанський	1	2,8
22	Тетіївський	1	2,2
23	Фастівський	2	24,4
24	Яготинський	1	5,0
	Усього	30	255,56

(Наведено за матеріалами [4])

У Броварському районі розташовано 4 шламонакопичувачі промислових відходів гальванічного виробництва. В 2-х шламонакопичувачах розміщено відходи підприємств м. Києва: ВАТ «Радикал», у кількості 120 тис. т. відходів 3 класу небезпеки (з 1998 р. не функціонує) і ВАТ «Хімволокно» (з 2001 р. не функціонує), у кількості 152 тис. т. відходів 3 і 4 класів небезпеки.

На шлаконакопичувачах комунального підприємства «Київський завод алюмінієвих будівельних конструкцій» і ДП «Київського заводу порошкової металургії» розміщено відповідно 48,09 і 617,78 тис. т відходів 4 кл. небезпеки. У Білоцерківському районі (с. Черкас) експлуатується полігон для розміщення відходів гумово-технічних виробів ЗАТ СП «РОСАВА». Обсяг розміщених відходів на ньому складає 29,72 тис. т. На золівдвалі Трипільської ТЕС Обухівського району, площа якого складає 125 га накопичено 22,298 млн.т. золошлакових відходів. У цьому ж районі на звалищі скопу ВАТ «Картонно-паперового комбінату» розміщено 800,0 тис. т відходів. Полігон №5 твердих побутових відходів розміщений в Обухівському районі Київської області і призначений для захоронення твердих побутових і промислових відходів III та IV класів небезпеки. Площа полігону — 56,3 га. Серйозною проблемою є знешкодження фільтрату, що утворюється в тілі звалища.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, наявність розвинутої промисловості та підприємств, які використовують у своїй виробничій діяльності сильнодіючі отруйні та вибухопожежонебезпечні речовини, газопроводів, значної кількості транспортних комунікацій, по яких здійснюється також і перевезення небезпечних вантажів, створюють на території області потенційну екологічну небезпеку. Усе це робить можливим виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть завдати значної шкоди навколишньому середовищу та економіці області, створити загрозу життю і здоров'ю людей. Також, одним з головних завдань в області є створення цілісної системи знешкодження відходів, зниження ризику для здоров'я людей та забруднення довкілля. Однією з тем наших подальших дослідженнях розглянемо небезпечні природні явища, які зазнає територія Київської області.

Список використаних джерел

1. Барановський В.А. Екологічна географія і екологічна картографія / В.А. Барановський. - К., Фітосоціоцентр, 2001. - 252 с.
2. Генсірук С.А. Регіональне природокористування: навчальний посібник / С.А. Генсірук.- Львів, 1992.- 336 с.
3. Данилов-Данильян В. И. Экология, охрана природы и экологическая безопасность / В.И. Данилов-Данильян. - М.: Дело, 1997.- 744 с.
4. Екологічний паспорт Київської області 2013 р.- Київ, 2014.- С.81.
5. Економіка і екологія водних ресурсів Дніпра.- К.: Вища школа, 1996.- 207 с.
6. Мельник Л.Г., Шапочка М.К. Екологічна економіка та управління природокористуванням / Л.Г. Мельник, М.К. Шапочка. – Суми: Університетська книга, 2006. – 759 с.
7. Невелєв О.М., Данилишин Б.М., Іванова Т.В. Проблеми охорони навколишнього середовища та утилізація відходів у м. Києві / О.М. Невелєв, Б.М. Данилишин, Т.В. Іванова.- К., 1997.- 40 с.
8. Симоненко В. Економіка й екологія: взаємозв'язок і проблеми управління / В. Симоненко // Вісник Національної академії наук України. – 2008. – № 2. – С. 38-44.
9. Головне управління статистики в Київській області – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua/>

Баранова Л.Г. Вплив господарської діяльності на екологічний стан Київської області.

Вказано особливості впливу господарської діяльності та подано характеристику екологічного стану Київської області. Визначені основні забруднювачі регіону.

Ключові слова: екологічний стан, господарська діяльність, забруднення навколишнього середовища.

Баранова Л.Г. Влияние хозяйственной деятельности на экологическое состояние Киевской области.

Указаны особенности влияния хозяйственной деятельности и подана характеристика экологического состояния Киевской области. Определены основные загрязнители региона.

Ключевые слова: экологическое состояние, хозяйственная деятельность, загрязнение окружающей среды.

Baranova L.G. Influence of economic activity is on the ecological state of the Kiev region.

The features of economic activity influence are indicated and the ecological state description of the Kiev region is given. Basic pollutant of region is defined.

Keywords: ecological state, economic activity, contamination of environment.